

अशा तमाम आदरणीय रंगकर्मींच्या वतीने मी या अध्यक्षपदाचा स्वीकार करीत आहे हे कृपया लक्षात घ्या.

माझ्या या अध्यक्षपदाचा आनंदात आणखी एक प्रवाह सामील झाला आहे. मी माझे बव्हंशी सर्व नाट्यलेखन दलितांच्या समस्यांवर लिहिले आहे. माझ्या सर्व पुस्तकांच्या अर्पणिका देखील या गोष्टीची साक्ष देतील. एवढेच नाही तर दलित रंगभूमीच्या संदर्भातही मी वेळोवेळी समीक्षा लेखन केले आणि माझ्या या सर्व लेखनामागे फुले, आंबेडकरी विचारांची प्रेरणा होती, हेही सर्वांना ठाऊक आहे. या चळवळीतल्या सहप्रवाशांनी मला अंबेजोगाई येथे झालेल्या अ.भा.दलित नाट्यसंमेलनाच्या अध्यक्षपदाचा बहुमान दिलेला होता. मला आता अखिल भारतीय मराठी नाट्य संमेलनाध्यक्षपद मिळाले याचा दलित रंगभूमीवरील सर्व कार्यकर्त्यांना, लेखकांना आणि रंगकर्मींना आनंद झाला आहे. म्हणूनच माझे हे पद मी या सर्व रंगकर्मींच्या वतीने स्वीकारतो आहे याचीही कृपया आपण नोंद घ्यावी, कारण मी या प्रवाहाचा एक प्रतिनिधी आहे.

इ.स. १९८६ साली झालेल्या माझ्या अध्यक्षीय भाषणात मी म.फुले यांना पहिले आधुनिक नाट्यलेखक म्हणून अभिवादन केले होते. म.फुले यांचे 'तृतीय रत्न' हे नाटक त्यावेळी मला नुकतेच उपलब्ध झाले होते. या दरम्यान मी म.फुले यांच्या या नाटकाचा सविस्तर परामर्श घेणारी प्रस्तावना लिहून हे नाटक मराठी वाचकांच्या हाती दिले आहे. म.फुले हे आद्य नाटककार आहेत हे माझे मत विवाद्य असू शकेल. आमचे ज्येष्ठ मित्र प्रा.त्र्यंबक महाजन संत एकनाथांना आद्य नाटककार मानतात. मी स्वतः एकनाथापासून पारंपरिक मराठी रंगभूमीचे स्वरूप अधोरेखित करता येईल असा रंगभूमीचा प्रवाह दिसून येतो असे मानतो. आणि या पारंपरिक रंगभूमीचा अखेरचा बिंदू कै.विष्णुदास भावे यांचे 'सीता स्वयंवर' हे नाटक आहे, असे मानतो. म्हणून आपल्या लेखनाला 'नाटक' या वाङ्मयप्रकाराचे नाव देणारे म.फुले हेच आद्य नाटककार आहेत, असे मला वाटते. निदान 'पहिले आधुनिक नाटककार' म्हणून तरी त्यांचा स्वीकार करायला हरकत नाही, असे मला वाटते. अर्थात हा चर्चेचा प्रश्न मी बाजूला ठेवतो आणि म.फुले ह्यांना अभिवादन करतो. नाट्यपरिषदेने मला हा बहुमान दिला त्यावेळी एक गोष्ट नकळत घडली. माझ्या दृष्टीने हा योगायोग अतिशय महत्त्वाचा आहे. म्हणून मी तो नमूद करण्याची संधी घेतो. 'तृतीय रत्न' या नाटकाच्या लेखनाला नुकतीच १५० वर्ष पूर्ण झाली आहेत आणि हे या नाटकाचे १५१ वे वर्ष आहे. हा योगायोग माझ्यासाठी तरी अतिशय आनंददायक आहे.

सामान्यपणे इतिहासातल्या कालिक नोंदी माणूस लक्षात ठेवत नाही. पण काही घटनात्मक नोंदी मात्र त्याच्या आयुष्यात अविस्मरणीय ठरतात. मी 'जयहिंद' झाले त्यावेळी तीन वर्षांचा होतो अशी घटनात्मक नोंद माझे आईवडील सांगत